

Lepakkorabies

Rabies on lyssaviruksen aiheuttama keskushermostosairaus. Koirien kautta leviävä rabiesvirus RABV aiheuttaa 99 % ihmisten tartunnoista. RABV esiintyy myös luonnonvaraisilla pienpedoilla, joista tärkeimmät Euroopassa ovat kettu ja supikoira. Amerikassa myös lepakot levittävät tartuntoja.

RIITTA RÄISÄNEN

Vesisiippa on Suomen toiseksi yleisin lepakkolaji.

Lepakot ovat kaikkien lyssavirusten reservuaari. Lyssaviruksia tunnetaan RABVn lisäksi kaikkiaan 15 muuta lajia, joilla on tyypillinen isäntäeläinkirjo ja maantieteellinen jakauma. Euroopassa lepakoista on löydetty eurooppalainen lepakkolyssavirus tyyppi 1 ja 2 (EBLV-1 ja -2), Bokeloh lyssavirus ja Lleida lepakkolyssavirus. Suomessa on todettu EBLV-2-tyyppiä vesisiippoissa. Lepakkoraivotautia esiintyy myös muissa maissa, joissa ei esiinny rabiasta luonnonvaraisissa pienpedoissa tai koirissa, esimerkiksi Tanskassa ja Norjassa.

Lepakkorabies ei vaikuta maan rabiesvaapaaseen asemaan.

Rokottamaton lepakkotutkija kuoli lepakkorabieksien vuonna 1985 Suomessa ja myöhemmin virus tunnistettiin EBLV-2-tyypiksi. Vuonna 2009 Turun Kakserrasta ja vuonna 2016 Inkoosta löytyneiltä sairailta vesisiipoilta (*Myotis daubentonii*) löydettiin myös EBLV-2-virus. Lisäksi aktiivisessa seurannassa on todettu vasta-aineita Turun seudun vesisiipoilla. Vaikka tutkimuksessa seroprevalenssi oli alhainen, alle neljä prosenttia, voidaan to-

deta, että EBLV-2 on endeeminen Suomen vesisiippoissa, ainakin Lounais-Suomessa. Lepakot voivat kantaa lyssaviruksia sairastumatta itse. Mutta ne voivat myös sairastua rabieksen kaltaiseen tautiin. Lepakolla tyypillisiä rabiesoireita ovat outo käytös ja ääntely, välinpitämättömyys ja toisaalta yllättävät aggressiiviset kohtaukset, jolloin lepakko hyökkäilee ja yrittää purra. Sairas lepakko voi liikkua päiväsaikaan. Ei ole näyttöä, että sairastunut lepakko voisi toipua taudista, vaan sairaus päättyy kuolemaan kuten muillakin lajeilla.

Lepakkorabiesviruslajit, isäntäeläinlajit, maantieteellinen jakautuminen, tunnetut ihmistartunnat ja rokotteiden suojaavuus.

Virus		Isäntäeläinlaji ^a	Tunnettuja ihmistartuntoja	Maantieteellinen esiintyminen	Klassiseen rabiesvirukseen perustuvat rokotteet suojaavat
Klassinen rabiesvirus	RABV	maanisäkkäät, useat amerikkalaiset lepakkolajit	kyllä	maailmanlaajuinen	kyllä
Lagos lepakkovirus	LBV	Epomophorus wahlbergi (myös koira, kissa, mangusti)	ei	Afrikka	ei
Mokola virus	MOKV	Tuntematon (päästäinen, jyräjät, koira, kissa)	kyllä	Afrikka	ei
Duvenhage virus	DUVV	Miniopterus spp.	kyllä	Afrikka	kyllä
Eurooppalainen lepakkolyssavirus tyyppi 1	EBLV-1	Eptesicus serotinus (myös lammas, kivinääätä, kissa)	kyllä	Alankomaat, Puola, Ranska, Saksa, Tanska, Espanja	kyllä
Eurooppalainen lepakkolyssavirus tyyppi 2	EBLV-2	Myotis daubentonii	kyllä	Suomi, Saksa, Alankomaat, UK, Sveitsi, Tanska, Norja	kyllä
Australian lepakkolyssavirus	ABLV	Australian lepakkolajit	kyllä	Australia	kyllä
Aravan virus	ARAV	Myotis blythii ^b	ei	Kirgistan	kyllä?
Khujand virus	KHUV	Myotis mystacinus ^b	ei	Itäinen Siperia	kyllä?
Irkut virus	IRKV	Murina leucogaster ^b	kyllä	Kaukasus	kyllä?
Länsi-Kaukasian lepakkovirus	WCBV	Miniopterus schreibersi ^b	ei	Länsi-Kaukasuksen vuoristo	ei?
Shimoni virus	SHIBV	Hipposideros commersoni ^b	ei	Kenia	ei
Ikoma lyssavirus	I KOV	tuntematon (sivettikissa)	ei	Afrikka	ei
Bokeloh lepakkolyssavirus	BBLV	M. nattereri	ei	Saksa, Ranska	kyllä?
Lleida lepakkolyssavirus	LLEBV	Miniopterus schreibersi ^b	ei	Espanja	ei?
Gannoruwa lepakkolyssavirus	GBLV	Pteropus medius	ei	Sri Lanka	kyllä?

^a Laji, josta virus pääasiallisesti eristetty (suluissa muita lajeja, joista kyseinen virus on osoitettu)

^b Vain yksittäisiä eristyksiä

Kaikki eläinten ja ihmisten saatavilla olevat rokotteet pohjautuvat rabiesvirukseen RABV, mutta ne antavat osittaista risti-suojaa myös joitain muita lyssaviruksia, kuten EBLV-2 vastaan. Kaikkien koirien ja kissojen rokottamista rabiasta vastaan suositellaan koko Suomessa. Erityisesti ulkoilevien kissojen rokottaminen Lounais-Suomessa on tärkeää, koska rokote suojaa myös mahdollista lepakkorabiestartuntaa vastaan.

Lainsäädännössä tämä huomioidaan siten, että jos eläin on ollut kontaktissa

eläimeen, jolla epäillään tai jolla on todettu rabies, ovat rokotettuun eläimeen kohdistuvat toimenpiteet lievempiä kuin rokottamattomiin eläimiin kohdistuvat.

Sairaana lopetettu tai kuolleena löytynyt lepakko tulee toimittaa rabiestutkimuksiin Helsingin Eviraan. Täytyy myös tapauskohtaisesti harkita, pitääkö sairasta tai kuolleena löytynyttä lepakkoa pitää rabiesepäilynä, erityisesti jos sen epäillään päässeen puremaan kotieläintä, jolloin tulee noudattaa MMM:n asetusta 724/2014 (D 49). Jos lepakko puree ihmistä, tartuntatau-

deista vastaava lääkäri arvioi mahdollisen hoidon tarpeen. Lepakoista saadut tartunnat ovat erittäin harvinaisia ja riskiä saada lepakkorabies pidetään erittäin alhaisena, jos ei ole työssään tai harrastuksen takia kosketuksissa lepakoihin.

Tiina Nokireki, ELL, tarttuvien eläintautien erikoiseläinlääkäri, laboratoriopäällikkö

www.evira.fi